

РОЗДІЛ 7 ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО

УДК 811.161.1:811.161.2]255.4

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2019.11-2.8>

ЗІСТАВНИЙ АНАЛІЗ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ПОЕТИЧНИХ ПЕРЕКЛАДІВ ВАЛЕРІЇ БОГУСЛАВСЬКОЇ

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN POETIC TRANSLATION OF VALERIA BOHUSLAVSKA

Гайдук Н.А.,

orcid.org/0000-0001-6292-6376

кандидат філологічних наук,

*доцент кафедри слов'янської філології та перекладу
Маріупольського державного університету*

Барановська А.В.,

orcid.org/0000-0001-5464-4109

студентка магістратури

*кафедри слов'янської філології та перекладу
Маріупольського державного університету*

У статті розглянуто можливість віршованих перекладів з російської мови українською, проаналізовано переклад вірша сучасного російськомовного автора Івана Жданова українською перекладачкою та поетесою Валерією Богуславською.

Художній стиль (стиль художньої літератури) – це функціональний стиль, який обслуговує етичну сферу спілкування, основна мета якого – освоєння світу за законами краси, задоволення естетичних потреб як автора художнього твору, так і читача, естетичний вплив на читача за допомогою художніх образів. Художній стиль відрізняється від інших функціональних стилів тим, що в ньому використовуються мовні засоби всіх інших стилів, проте ці засоби виступають тут у зміненій функції – естетичній. Художній переклад – це не тільки переказ твору з однієї мови на іншу, але і «перетворення» його з однієї національної культури в іншу. Не всякий перекладач легко здатний передати всю красу творів, створених іншою мовою.

Між оригінальним твором і перекладним текстом лежить складна багатовимірна праця перекладача, сутність якої довгі роки залишається предметом суперечок і дискусій у теорії перекладу. Поетичний переклад, і, зокрема, проблема принципової перекладності / неперекладності поетичного перекладу, прийомів і способів досягнення еквівалентності поетичного перекладу також є важливим і актуальним питанням серед перекладачів вже не одне століття, і активно розробляється на даному етапі розвитку перекладознавства.

Як відомо, існує чимало точок зору щодо цього питання та дві крайності, що поетичний переклад неможливий і що поетичний переклад – це не просто переклад, а новий твір мовою перекладу, перекладач не просто транслятор, але і творець принципово нового твору. У цьому дослідженні автори намагаються відповісти на питання: чи можливий поетичний переклад?

Ключові слова: художній переклад, поетичний переклад, перекладність, неперекладність, перекладацький прийом.

The article considers the possibility of poetic translations from Russian into Ukrainian, analyzes the translation of a poem written by a modern Russian-speaking author done by a Ukrainian translator and poetess Valeria Bohuslavska.

The literary style (the style of fiction) is a functional style that serves the ethical sphere of communication, the main purpose of which is to learn the world according to the laws of beauty, to satisfy the aesthetic needs of both the author of the literary work and the reader, and the aesthetic impact on the reader with the help of the literary images. The literary style differs from other functional styles. It uses the linguistic means of all other styles, but these means appear here in a modified function – aesthetic.

A literary translation is not only a translation of a work from one language into another, but also its “transformation” from one national culture to another. Not every translator is easily able to convey the beauty of works created in another language. Between the original work and the translated text lies the complex multidimensional work of the translator, the essence of which remains for many years the subject of controversy and discussion in the theory of translation. Poetic translation and, in particular, the problem of principle translatability / untranslatability of the poetic translation, techniques and methods for achieving equivalence of the poetic translation has also been an important and timely issue for the translators for more than a century, and is actively being developed at this stage of the development of translation.

As you know there are many view points on this issue and there are two contrary ones. The one is that poetic translation is impossible at all and the other one is that poetic translation is not just a translation, but a new work in the language of translation, and the translator is not just a translator, but also the creator of a fundamentally new work. In this study, the authors try to answer the question if poetic translation is possible?

Key words: literary translation, poetic translation, translatability, untranslatability, translation technique.

Постановка проблеми. Художній літературі, як і іншим видам мистецтва, властиве конкретно-образне уявлення життя на відміну від абстрактного, логіко-понятійного, об'єктивного відображення дійсності у науковій мові. Для художнього твору характерне сприйняття за допомогою почуттів і перевтілення дійсності, автор прагне передати, насамперед, свій особистий досвід, своє розуміння і осмислення того чи іншого явища.

Художній переклад – це не тільки переказ твору з однієї мови на іншу, але і «перетворення» його з однієї національної культури в іншу. Він відіграє велику роль в обміні думками між різними народами і служить справі поширення скарбів світової культури. Не кожний перекладач здатний легко передати всю красу творів, створених іншою мовою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Між оригінальним твором і перекладним текстом лежить складна багатовимірна праця перекладача, сутність якої довгі роки залишається предметом суперечок і дискусій у теорії перекладу. Зіставне вивчення текстів оригіналу і перекладу охоплює різні сторони їх формальної та змістовної структури. Але основне питання теорії перекладу міститься у всебічному описі змістовних відносин між цими текстами, розкритті понять еквівалентності та адекватності перекладу. В першу чергу, метою перекладача є відтворення змісту оригіналу. Це питання вже багато років активно піднімається в лінгвістиці такими вченими-мовознавцями як Я.І. Рецкер, А.Д. Швейцер, В.Н. Комісаров, Л.К. Латишев, Т.А. Казакова, В.С. Виноградов та інших.

Поетичний переклад, проблема принципової перекладності / неперекладності поетичного перекладу, прийомів і способів досягнення еквівалентності поетичного перекладу також є важливим і актуальним питанням серед перекладачів вже не одне століття, і активно розробляється на даному етапі розвитку перекладознавства, в цьому автори вбачають актуальність дослідження. Також актуальність цієї теми обумовлена відносною невивченістю деяких аспектів розглянутої проблеми, та деякою невизначеністю щодо термінології перекладності, адекватності та еквівалентності художнього перекладу, і, зокрема, поетичного перекладу.

Як відомо, існує чимало точок зору щодо цього питання та дві крайності:

- 1) поетичний переклад неможливий;
- 2) поетичний переклад – це не просто переклад, а новий твір мовою перекладу, перекладач не просто транслятор, але і творець принципово нового твору. У роботі автори спробують відповісти на питання: чи можливий поетичний переклад?

Постановка завдання. Об'єктом дослідження є проблема перекладності поетичних текстів. Предметом дослідження виступає вербально-смысловий рівень оригінальних і перекладних текстів. Матеріалом дослідження слугував оригінальний поетичний текст сучасного російського автора Івана Жданова та його переклад українською поетесою-перекладачем Валерією Богуславською.

Виклад основного матеріалу. У число слів, що створюють складову основу та образність художнього стилю, входять, як визначає Д.Е. Розенталь, «...образні засоби літературної мови, або, як прийнято визначати з точки зору літературознавства – тропи, а також слова, що реалізують у контексті своє значення» [4, с. 116].

Як зауважує І.Б. Голуб, «на перший план у художньому тексті виходять емоційність і експресивність зображення. Багато зі слів, які у науковій мові виступають як чітко певні абстрактні поняття, в газетно-публіцистичній мові – як соціально узагальнені поняття, у художньому мовленні – як конкретно-чуттєві уявлення [1, с. 167].

З погляду перекладознавства, художній стиль «представляє собою синтез усіх наявних жанрів перекладних текстів, що, відповідно, ускладнює переклад текстів художнього стилю, однак, разом з цим, дає перекладачеві шанс для розкриття свого творчого потенціалу» [3, с. 75].

Основним питанням стосовно проблеми перекладності тексту, є питання еквівалентності та адекватності отриманого перекладу. В.Н. Комісаров вважає, що «еквівалентний переклад» і «адекватний переклад» – це поняття неідентичні, хоча і тісно пов'язані один з одним. Еквівалентність, за його словами, – це «сенсова спільність прирівнення одиниць мови оригіналу та перекладу» [2, с. 128]. Також В.Н. Комісаров стверджує, що термін «адекватний переклад» має більш широкий зміст і використовується як синонім «гарного» перекладу, тобто переклад, «який забезпечує необхідну повноту міжмовної комунікації в конкретних умовах» [2, с. 156].

А.Д. Швейцер також розрізняє поняття еквівалентності та адекватності перекладу. На його думку, «еквівалентність означає відповідність тексту перекладу, а адекватність означає відповідність перекладу як процесу даним комунікативним умовам» [5, с. 254].

Говорячи про центральну проблему перекладознавства – проблему еквівалентності, тобто про специфічні відносини між текстами, що дозволяє вважати один текст перекладом іншого, ми не можемо обійти увагою також і проблему принципової перекладності тексту, деякі лінгвісти взагалі вважають її передумовою еквівалентності взагалі.

Прихильниками принципової неперекладності виступали В. Гумбольдт, Л. Вайсгербер, який стверджував, що кожна мова містить унікальну «картину світу», постулат цей знайшов відображення у «принципі лінгвістичного релятивізму» (гіпотеза Сепіра – Уорфа), де мова і мислення ототожнюються.

Найбільш обґрунтованим видається принцип відносної перекладності, який можна сформулювати наступним чином: «взаємно обумовлений наступний зв'язок: мова (окремо взята мова) –

мислення – сприйняття дійсності – представляється динамічним і постійно змінюється.

Межі, які встановлюють для пізнання мова та інтерпретації дійсності, оформлені за допомогою мови, відразу знаходять своє відображення в процесі пізнання, вони змінюються і розширюються; ці зміни відображаються в мові і тому носії мов володіють креативністю. Ця креативність виражається і в методах перекладу, з допомогою яких заповнюються прогалини в лексичній системі МП. Отже, перекладність не лише відносна, а й завжди прогресивна: «перекладаючи, ми одночасно підвищуємо перекладність мов» [5, с. 32].

Отже, чи можливий російсько-український поетичний переклад? Для того, щоб довести можливість віршованих перекладів з російської мови українською, розглянемо переклад сучасного російськомовного автора українською мовою відомої української перекладачки та поетеси Валерії Богуславської.

Наведемо для початку оригінальний текст та текст перекладу, розглянувши їх за окремими чотиривіршами:

Иван Жданов

Мороз в конце зимы трясет сухой гербарий
и гонит по стеклу безмолвный шум травы,
и млечные стволы хрипят в его пожаре,
на прорези пустот накладывая швы.

Мороз в конце зимы берет немую спицу
и чертит на стекле окошка моего:
то выведет перо, но не покажет птицу,
то нарисует мех и больше ничего.

Что делать нам в стране, лишенной суесловья?

По несколько веков там длится взмах ветвей.

Мы смотрим сквозь себя, дыша его любовью,
и кормим с рук своих его немых зверей.

Мы входим в этот мир, не прогибая воду,
горящие огни, как стебли, разводя.

Там звезды, как ручьи, текут по небосводу
и тянется сквозь лед голодный гул дождя.

Пока слова и смех в беспечном разговоре –
лишь повод для него, пока мы учим снег
паденью с облаков, пока в древесном хоре,
как лед, звенят шмели, пока вся жизнь навек
вдруг входит в этот миг неведомой тоскою,
и некуда идти, – что делать нам в плену
морозной тишины и в том глухом покое
безветренных лесов, клонящихся ко сну?

Розглянемо формальну структуру оригінального вірша та його перекладу. Як бачимо, у перекладі збережено оригінальний віршований розмір та рима, крім того, ми маємо справу з лексичним повтором на

Мороз в конце зимы трясет сухой гербарий
и гонит по стеклу безмолвный шум травы,
и млечные стволы хрипят в его пожаре,
на прорези пустот накладывая швы.

Валерія Богуславська

Наприкінці зими гербарій всох морозний,
проноситься по склу безмовний шум трави,
стерильні стовбури серед пожеж наркозних
на шпари порожнеч накласти мають шви.

Наприкінці зими мороз дає відмашку
І креслить чудеса на склі мого вікна:
то виведе перо, та не покаже пташку,
то хутро, щоб шукав, чи є де звірина.

Як бути у краю, де марних слів немає?

Там помаху гілля ми діждемо навряд.

Крізь себе дивимось, і нас любовотримає,
й годуємо з руки його німих звірят.

Ми входимо в цейсвіт, не увігнувши воду,

Відслонюєм вогню стеблини по кущу,
зірки, немов струмки, стікають з небозводу,
і тягнеться крізь лід голодний глід дощу.

Допоки слово й сміх на безтурботність хворі, –

для світу привид ми, вчимо допоки сніг
розмотувать хмарки, – поки в деревнім хорі,
як лід, дзвенять джмелі, і все життя навів
раптово входить в мить у несвідомій тузі,
й нема куди іти – хібащо у полон,
в морозну німоту застиглоті на пружі
безвітряних лісів, які змагає сон.

початку першого та другого чотиривірша, і перекладачеві вдалося зберегти його і в перекладі.

Проаналізуємо більш детально кожний чотиривірш:

Наприкінці зими гербарій всох морозний,
проноситься по склу безмовний шум трави,
стерильні стовбури серед пожеж наркозних
на шпари порожнеч накласти мають шви.

У цьому випадку перекладачеві, щоб зберегти ритм та розмір, у двох перших рядках довелося замінити об'єкт та суб'єкт дії, в оригінальному вірші «мороз» є діячем, а «гербарий» та «шум трав» – об'єктами його дії, у перекладі бачимо, що і «гербарій», і «шум» здійснюють активні дії: «гербарій всох», «проноситься... шум трави».

Далі перекладач змінив епітет «млечные» на менш вдалим «стерильні», дану зміну вважаємо доречною, оскільки слово «млечный» за словником Ожегова – «по виду наминающий молоко». Це означає – «светлый», можливо, «сияющий», «гладкий» (відносно стовбурів дерев). Слово «стерильний» за визначенням Академічного тлумачного словника української мови – «у якому або на якому шляхом стерилізації знищені мікроорганізми». На думку авторів, немає зв'язку між значенням слів «млечный» та «стерильний», однак, очевидним вважаємо той факт, що слово «стерильний», без сумніву, асоціюється з медициною,

Мороз в конце зимы берет немую спицу
и чертит на стекле окошка моего:
то выведет перо, но не покажет птицу,
то нарисует мех и больше ничего.

Як вже зазначалося вище, у цьому чотиривірші початок співпадає з попереднім чотиривіршем, і перекладач цілком зберіг лексичний повтор. Однак, оригінальне «берет немую спицу» було змінено на «мороз дає відмашку», можна було б звернути увагу на таку заміну, але спочатку слід задуматися, який основний зміст несуть перші два рядки. «Мороз рисує узор на окне» – і цей зміст передано без втрат, і навіть з доданням слова «чудеса», автори роботи вважають його доречним та уточнюючим загальний зміст, тоді як і заміну першого рядка також можемо розглянути як доречну, враховуючи повну компенсацію втрати «немую спицу» образним «креслить чудеса».

Третій рядок передано більш-менш близько до оригіналу, у четвертому рядку бачимо опущення слова «ничего», проте воно частково

Что делать нам в стране, лишённой суесловья?
По несколько веков там длится взмах ветвей.
Мы смотрим сквозь себя, дыша его любовью,
и кормим с рук своих его немых зверей.

Одразу у першому рядку бачимо заміну слова «суесловья» на словосполучення «марних слів». Оскільки «суесловие» – «праздные речи, пусте разговоры» (за словником Єфремової) а прямий його переклад – «марнослів'я», то така зміна досить адекватна. Заміна слова «страна» на

лікарнею, можливо, «сияющими», «гладкими» медичними інструментами, тому доречно замінити слово «млечный» на слово «стерильний».

У цьому ж рядку бачимо, що у перекладі опущено слово «хрипят» та додано «наркозний» (вочевидь для збереження ритму та віршованого розміру). У цьому випадку автори роботи вважають доречним додання медичного терміну «наркозний», оскільки раніше читачем сприймається слово «стерильний», яке також, як біло сказано вище, відносимо до медицини. Це частково може компенсувати втрату слова «хрипят», оскільки і слово «хрип», і «наркоз» викликають асоціацію чогось сумнівного, розмитого, – важкого стану, який намагається передати автор оригінального тексту. Четвертий рядок передано майже без змін, для збереження ритму та розміру додано слово «мають», що зовсім не впливає на зміст, що передається.

Розглянемо другий чотиривірш:

Наприкінці зими мороз дає відмашку
І креслить чудеса на склі мого вікна:
то виведе перо, та не покаже пташку,
то хутро, щоб шукав, чи є де звірина.

компенсовано словом «щоб шукав», тому що значення слова «шукати» – «намагатися знайти, виявити кого-, що-небудь (сховане, загублене, прикрите, невідоме)» передбачає сему «відсутність», яка присутня і в слові «ничего». Оскільки до слова «шукати» повинне бути логічне продовження «шукати щось, когось», то логічним також вважається і додання у перекладі «чи є де звірина» – «дика, звичайно хижа тварина, звір». Чому у перекладному творі шукаємо саме звіра? Скоріш за все, це буде логічним, оскільки маємо в оригіналі (і відповідно у перекладі) слово «мех» («хутро»). Також тут бачимо зміщення наголосу у слові «звірина». Звичайний наголос – «звіри́на», у перекладі читаємо «звірина́», для збереження рими зі словом «вікна́».

Розглянемо третій чотиривірш:

Як бути у краю, де марних слів немає?
Там помаху гілля ми діждемо навряд.
Крізь себе дивимось, і нас любов тримає,
й годуємо з руки його німих звірят.

слово «край» також доречно. У другому рядку бачимо заміну «по несколько веков» на «діждемо навряд», дане словосполучення, на наш погляд, навіть краще, ніж у оригіналі, передає «бесконечного очікування». Третій та четвертий рядки передано максимально близько до оригіналу і за

змістом, і за формою, крім того, що словосполучення «дыша его любовью» замінено на «нас любовь тримає», що може бути доречною заміною

Мы входим в этот мир, не прогибая воду,
горящие огни, как стебли, разводя.
Там звезды, как ручьи, текут по небосводу
и тянется сквозь лед голодный гул дождя.

Максимально близько до оригіналу передано перший, другий та четвертий рядки. У другому рядку в оригіналі бачимо порівняння «огни, как стебли», у перекладі порівняння немає, бачимо «вогню стеблини» і додання слова «кущу». У цьому випадку зміст не страждає, тому такі трансформації є доречними для збереження форми. Також бачимо у четвертому рядку заміну слова «гул» словом «глід». Таку заміну автори роботи вважають не зовсім доречною, оскільки російське слово «гул»

Пока слова и смех в беспечном разговоре —
лишь повод для него, пока мы учим снег
паденью с облаков, пока в древесном хоре,
как лед, звенят шмели, пока вся жизнь навек
вдруг входит в этот миг неведомой тоскою,
и некуда идти, — что делать нам в плену
морозной тишины и в том глухом покое
безветренных лесов, клонящихся ко сну?

У першому ж рядку бачимо заміну «беспечный разговор» — «на безтурботність хворі», основне змістове навантаження несе «беспечный», яке перекладено прямим відповідником з конверсивною трансформацією (заміна частини мови з прикметника на іменник) — «безтурботність», у сполучення зі словом «хворі» воно несе більше метафоричне навантаження, ніж оригінальний вірш. Другий, четвертий, п'ятий рядки перекладено максимально близько до оригіналу, у третьому знову бачимо заміну. В оригіналі «учим снег паденью с облаков», у перекладі — «розмотувать хмарки». Можна передбачити, що «розмотування хмарок» якраз і означає випадіння снігу, тільки дане визначення ми вважаємо більш образним, ніж визначення оригіналу.

У двох останніх рядках вірша бачимо втрату оригінального «в том глухом покое», замість цього бачимо «застиглості на прюзі». Це словосполучення дозволило зберегти формальну структуру вірша, частково втрати слова «глухой» компенсує слово «застиглість» — «стан чогось застиглого», похідне від слова «застигати», третє переносне значення якого за Академічним словником української мови — «переставати рухатися, ворухитися, коливатися», а дещо, що перестало рухатися, перестало також і видавати звуки. Тому

для збереження ритму та розміру, хоча й значення у перекладі дещо розходяться:

Розглянемо четвертий чотирирівірш:

Мы входимо в цейсвіт, не увігнувши воду,
Відслонюєм вогню стеблини по кущу,
зірки, немов струмки, стікають з небозводу,
і тягнеться крізь лід голодний глід дощу.

має прямий відповідник в українській «гул», ритміка вірша дозволяє зберегти цей відповідник.

Хоча введення даного слова додає рядку метафоричності, оскільки «гул дождя» — стерта метафора, а «глід дощу» яскраво відображає падіння крупних дощових крапель, ніби ягід; «глід» — «колюча кущова рослина, яку вирощують як декоративну або для живоплоту. Плід цієї рослини» (Академічний тлумачний словник української мови).

Розглянемо фінал вірша:

Допоки слово й сміх на безтурботність хворі, —
для світу привид ми, вчимо допоки сніг
розмотувать хмарки, — поки в деревнім хорі,
як лід, дзвенять джмелі, і все життя навів
раптово входить в мить у несвідомій тузі,
й нема куди іти — хіба що у полон,
в морозну німоту застиглості на прюзі
безвітряних лісів, які змагає сон.

це слово компенсує передачу втраченого оригінального слова «глухой» — «преисполненный тишины, безмолвия» (сьоме переносне значення за словником Єфремової). Крім того, бачимо заміну «клонящихся ко сну» на «які змагає сон», тут також маємо справу з конверсією, а також за зміною об'єкта та суб'єкта дії, однак значення не постраждало, і навіть слово «змагає» більш образно та повно передає думку оригінального вірша:

Таким чином, автори роботи вважають переклад вірша вдалим, адекватним, близьким до оригіналу як за змістом, так і за формою. Перекладач використовував трансформації та заміни лише в окремих випадках, при цьому практично всі заміни виконані адекватно та виправдано, що підтверджує можливість поетичного перекладу з російської на українську мову.

Близькість перекладного вірша і за структурою, і за семантикою до оригінального твору свідчить про високий професіоналізм перекладача та про те, що поетичний російсько-український переклад можливий.

Висновки. У мові перекладу існує широкий ряд варіантів перекладацьких рішень, і кожне з них має свої переваги і недоліки, і те, яке

рішення прийме перекладач, залежить від його таланту і мовного досвіду. Рівність перекладу та оригіналу досягається завдяки тому, що смис-

лова відповідність текстів похідної мови та мови перекладу встановлюється не на рівні окремих слів або навіть речень, а на рівні всього тексту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Голуб И.Б. Стилистика русского языка: Учеб. пособие. Режим доступа: <http://www.hi-edu.ru/e-books/xbook028/01/>.
2. Комиссаров В.Н. Практикум по переводу с английского языка на русский. М. : Высшая школа, 1990. 127 с.
3. Компаниченко В.В. Некоторые семантические проблемы перевода. Режим доступа: <http://rudocs.exdat.com/docs/index-3429.html?page=11>.
4. Розенталь Д.Э. Современный русский язык. Режим доступа: <http://www.tepka.ru/rozentail/index.html>.
5. Швейцер А.Д. Теория перевода: статус, проблемы, аспекты. М. : Наука, 1988. 358 с.

УДК 81'255.4

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2019.11-2.9>

ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНІСТЬ У ПЕРЕКЛАДІ: ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД ТА ОБҐРУНТУВАННЯ ІНТЕГРОВАНОГО ПІДХОДУ

INTERTEXTUALITY IN TRANSLATION: A GENERAL OVERVIEW AND THE EFFICIENCY OF AN INTEGRATED APPROACH

Тацакович У.Т.,

orcid.org/0000-0002-0012-1377

асистент кафедри англійської філології

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

У статті розглянуто наявні підходи до відтворення інтертекстуальності у перекладі: лінгвістичний, культурологічний, семіотичний, функціональний, лінгвокогнітивний. Проаналізовано культурологічні перекладацькі стратегії одомашнення та очуження, їхні переваги та недоліки. Обговорено доцільність компромісного підходу для балансування між крайнощами обох стратегій. Наведено приклади збагачення тексту оригіналу, що призводить до функціонування текстів перекладу як самостійних творів. Стаття містить опис семіотичної моделі перекладу та моделі текстуального аналізу (Р. Барт), яка може бути застосована до перекладу інтертексту. Розглянуто застосування комунікативно-прагматичних аспектів аналізу до семіотичних перекладознавчих теорій та їхню взаємодію з лінгвокогнітивними теоріями. Узагальнено способи перекладу інтертекстуальних одиниць, виділених на основі лінгвістичного підходу. У статті наведено праці зарубіжних та вітчизняних вчених, які досліджують переклад інтертекстуальних вкраплень у контексті когнітивної лінгвістики (фреймова семантика, теорія концептуальної інтеграції), та приклади лінгвокогнітивних способів перекладу. Обґрунтовано ефективність залучення здобутків когнітивної лінгвістики для оптимізації процесу перекладу інтертексту, вивчення його концептуального складника (концептуалізації сцени, візуалізації, взаємодії ментальних структур), виокремлення лінгвокогнітивних перекладацьких тактик. Стаття містить висновок про доцільність інтегрованого підходу до відтворення інтертекстуальності у перекладі із залученням принципів когнітивної лінгвістики, лінгвокультурології, комунікативної лінгвістики та лінгвопрагматики, базуючись на розумінні процесу перекладу як комплексу когнітивних та комунікативних дій, зумовлених специфічним ситуативним та соціокультурним контекстами.

Ключові слова: інтертекстуальність, переклад, когнітивна лінгвістика, функціональний підхід, інтегративний підхід.

The article discusses the existing approaches to the translation of intertextual units: linguistic, cultural, semiotic, functionalist, cognitive. It analyses the cultural translation strategies of domestication and foreignisation, their advantages and disadvantages. A compromising approach aimed at balancing the extremes of the opposing strategies is discussed. The study contains examples of the translator's enrichment of the original that led to translations functioning as independent works. A semiotic translation model and the model of textual analysis (R. Barthes) that can be applied to the translation of intertextual units are examined. The study looks at the integration of communicative and pragmatic aspects of analysis into semiotic translation theories and their interaction with the theories of cognitive linguistics. The article lists the works of the scholars who study the translation of intertextual units in the context of cognitive linguistics (frame semantics, the theory of conceptual integration) and provides examples of cognitive translation techniques. The efficiency of applying the theoretical underpinnings of cognitive linguistics to optimise the translation of intertexts, to study its conceptual basis (conceptualisations of the scene, visualisation, interaction and mappings between mental structures, etc.), and to outline cognitive translation techniques is discussed. The article concludes by stating the advantages of an integrated approach to the translation of intertextual units by combining the principles of cognitive linguistics, linguistic and cultural studies, communicative linguistics and pragmatics, based on the view of translation as a combination of cognitive and communicative acts predetermined by specific situational and sociocultural contexts.

Key words: intertextuality, translation, cognitive linguistics, functionalist approach, integrated approach.